

GAPRIMULGUS

**Vogelwerkgroep
Midden Overijssel**

Lammertink
SCHILDERSBEDRIJF

Vonderweg 29a - 7468 DC Enter
Tel. (0547) 38 13 77 - Fax (0547) 38 35 11

Nachtzwaluw

Caprimulgus

Tijdschrift van de Vogelwerkgroep Midden Overijssel

De werkgroep, opgericht op 17 januari 2001, is een onafhankelijke vereniging die zich bezighoudt met vogelonderzoek en -bescherming. Zij organiseert excursies naar vogelgebieden in en buiten de regio en geeft voorlichting over vogels.

Redactie:

Jos van Tongeren
Wilma Wijnen
Roel Janssen

Adres:

Galenshoeve 21
8052 AV Hattem
tel.: 038-4445419
e-mail:

info@vogelwerkgroepmiddenoverijssel.nl

website:

www.vogelwerkgroepmiddenoverijssel.nl

Kopij voor het volgende
nummer inleveren vóór:

15 maart - april

15 juni - juli

15 sep - oktober

15 dec - januari

Bij voorkeur per e-mail
naar:

info@wilmawijnen.nl

Tabellen en grafieken
apart aanleveren als
Word- of Excel-document.

Jaargang 17, nummer 2

april 2018

Inhoud

Bestuurlijk	4
Vogels en verkiezingsprogramma's	7
Broedseizoen 2017	20
Uit de media	24
Uit het veld	26
Mystery Bird	28
Verslag algemene ledenvergadering	30

Bestuurlijk

Gereguleerde en aaibare natuur?!

Het hek is van de dam. Een groot deel van de Nederlanders gaat de barricaden op. Krantenpagina's vol en op social media is het aantal berichten, likes en tweets niet van de lucht. Wat er aan de hand is? Er gaan wilde dieren dood! Van de honger nog wel, of, nou ja, net voordat ze een natuurlijke dood sterven, krijgen de meesten de kogel. Hoe durven ze, die dieren, zo maar dood te gaan. We moeten ze op grote schaal helpen: bijvoeren, dak er boven, warm dekje over. Wat een rampspoed treft ons, maar goed dat er heel veel mensen zijn die zich hier vreselijk druk over maken. Om welke dieren het gaat, vraagt u zich af? Het gaat over een paar duizend koeien, paarden en herten in de Oostvaardersplassen. Dus niet over miljoenen trekvogels die Nederland in voor- en najaar aandoen en in Waddengebied, Zuidwestelijke Delta, of IJsselmeer hun vetreserves proberen aan te vullen. Proberen, want die gebieden zijn lang niet meer zo rijk aan voedsel als in het verleden. Er leggen er dus elk jaar honderdduizenden het loodje. Het gaat ook niet over tienduizenden weidevogels die in de industriegebieden, vroeger platteland geheten, geen kuikens meer groot krijgen vanwege voedselgebrek. En de keerzijde: het gaat ook niet over honderdduizenden wilde ganzen die jaarlijks in Nederland worden afgeschoten, omdat er in de ogen van boeren en jagers veel te veel zijn en ze al het voedsel voor onze koeien opvreten. Is er een keer voldoende voedsel voor wilde dieren, is het weer niet goed. En het gaat al helemaal niet over insecten, daar hebben Nederlanders last van en die worden massaal doodgespoten.

Nee, Nederlanders willen aaibare dieren, die niet een natuurlijk leven mogen leiden. We willen ze vetmesten, zoals in de intensieve landbouw gebeurt. Of dat nu beesten in de Oostvaardersplassen zijn, of herten en zwijnen op de Veluwe. Dat er daardoor veel meer jongen worden geboren dan de draagkracht van het gebied toelaat en er dus veel meer zullen doodgaan, wil men niet inzien. En iedereen die er wel wat vindt.... De filosoof Stine Jensen laat doodleuk in de krant optekenen dat 'wilde dieren' in Nederland een denkfout is. Als de biodiversiteit zo schrikbarend blijft afnemen als de laatste decennia dan kan ze over een aantal jaren tevreden zijn: de natuur is dan uit Nederland verdwenen. Nederlanders vinden dat dieren uitsluitend als (landbouw) huisdier moeten worden gehouden: lekker beheersbaar en aaibaar. Gelukkig hebben we de foto's nog van hoe het ooit was.

Zelfs Annie Schreijer-Pierik, Europarlementariër deed een stevige duit in het zakje. In Tubantia hebben we kunnen lezen dat het CDA, in de persoon van Annie Schreijer, aan de EU dierenhulp vraagt voor de wilde paarden en runderen in de Oostvaardersplassen. Volgens haar is het project met wilde dieren "gruwelijk mislukt". We moeten ons echt zorgen gaan maken, want het CDA en Annie die

zich het lot van wilde dieren en de natuur aantrekken: "Het moet niet gekker worden!" Typisch een geval van bedrijfsblindheid: beesten hoor je vet te mesten, te slachten, of dood te schieten om vervolgens op te eten. Ik heb de door haar geformuleerde zorgen maar een beetje aangepast, zodat iedereen gelijk snapt welke schaamlap Annie heeft bedoeld.

"Geachte EU, amices,

Het project met de intensieve landbouw in Nederland is zo 'gruwelijk mislukt', dat Brussel moet ingrijpen en ik dring dan ook aan op spoedmaatregelen. Na de 'grootschalige slachting van miljoenen varkens, kippen en runderen en het stelselmatig moeten opruimen van dieren als gevolg van dreigende veeziekten' in de afgelopen decennia lopen nu planten en dieren in natuurgebieden en het landelijk gebied in heel Nederland gevaar. Uit agrarisch gebied is reeds alle leven uitgestorven als gevolg van de bio-industrie. Houtwallen, kruidenrijke weilanden, heiden en hoogvenen zijn als gevolg van grootschalige ontginningen, overmatig kunstmestgebruik en sterke ontwatering bijna verdwenen, waardoor de Natura-2000-waarden in het geding komen.

Hoogachtend,
Annie"

Volgens de CBS-statistieken (www.statline.cbs.nl) werden in 2017 in Nederland 798.833 schapen gehouden. Ondertussen zijn er hiervan ca. 10 (=0,0013%) door een wolf opgevreten. Alle schapenhouders en een groot deel van Nederland in rep en roer. Die wolven moeten dood, want zij vertonen natuurlijk gedrag: hoe durven ze onze schaapjes te pakken! Overigens werden er in 2017 536.608 schapen (inclusief lammeren) geslacht, 15.169.000 varkens, 2.164.400 runderen en 604.471.600 vleeskuikens: allemaal aaibare dieren uit de industriële landbouw. Hoe zat het met het welzijn van deze dieren? Waarom vinden we het erg als er een paar duizend dieren op natuurlijke wijze sterven, terwijl er alleen al in 2017 zo'n 623 miljoen dieren op onnatuurlijke wijze aan hun eind zijn gekomen?

Gelukkig zijn er mensen met verstand van zaken die het gedoe in de Oostvaardersplassen in het juiste perspectief zetten. Mensen zoals Han Olf van de Rijksuniversiteit Groningen. Dierenwelzijn, zo stelt hij, kan niet versimpeld worden tot twaalf maanden per jaar een overvloed aan eten. "Dierenwelzijn staat voor gebruikmaken van natuurlijke aanpassingen, zoals vetopslag in perioden van overvloed en gebruik daarvan in perioden van schaarste, gedragsmatige aanpassingen aan kou en voedseltekort, het zelf kiezen van partners, langjarige sociale interacties in kuddes en natuurlijke selectie waarbij de sterkste dieren overleven en zich voortplanten."

Vooraf door industrialisering van de landbouw en verstedelijking is de kwaliteit en

kwantiteit van de natuur in Nederland ver onder een levensvatbaar niveau gedaald en als we zo doorgaan, raken we de natuur kwijt, zoals eerder gezegd.

Moeten we ons daar dan maar bij neerleggen? Zeker niet! En kunnen we als VMO, maar ook als burger er wat aan doen? Zeker wel!

Net voor de gemeenteraadsverkiezingen heeft de VMO onderzocht wat de politieke partijen in haar werkgebied over vogels, biodiversiteit en natuur schrijven in hun verkiezingsprogramma. Het deed deugd te constateren dat er in elke gemeente wel partijen zijn die zich zorgen maken en maatregelen aankondigen om het verlies van biodiversiteit in bebouwd gebied, maar ook in het buitengebied, te keren. De VMO heeft na de verkiezingen alle raadsfracties een brief gestuurd met daarin een scala aan adviezen en effectieve maatregelen die zo toegepast kunnen worden, zie verderop in deze Caprimulgus. Voorbeelden van successen te over. Er zijn dus gelukkig, buiten het kringetje van natuurbeschermers, veel meer mensen die zich bekommeren om natuur en wilde dieren, die er onlosmakelijk en net als de mens, in thuis horen. Gereguleerd en aaibaar? Nee, dat niet: daarvoor hou je maar een huisdier, ga je koeknuffelen op de boerderij of paardfluisteren in de manege. Nederland wordt weer wild!

Gerrit Dommerholt
Voorzitter VMO

Over vogels en verkiezingsprogramma's

Een onderzoek naar vogelvriendelijkheid, of breder 'biodiversiteitsvriendelijkheid' van de verkiezingsprogramma's van politieke partijen die deelnamen aan de Gemeenteraadsverkiezingen 2018 in de gemeenten Hellendoorn, Raalte, Rijssen-Holten en Hof van Twente.

"Biodiversiteit" is de biologische levensverzekering van de mensheid."

(Jan Pronk als speciale VN-afgevaardigde op de wereldconferentie over Duurzame Ontwikkeling in Johannesburg (2002))

Door Toon Kerkhoff en Gerrit Dommerholt (beiden VMO)

Achtergrond

De wijze waarop de mens het (bebouwde) landschap vorm geeft, bepaalt in belangrijke mate het vóórkomen van planten en dieren. Gebrek aan groen, of groen van slechte kwaliteit, treft de dieren, maar heeft ook nadelige gevolgen voor de mens. Een groene leefomgeving draagt bij aan een betere gezondheid. Dit blijkt uit steeds meer onderzoeken, onder andere van KPMG en het Sociaal en Cultureel Planbureau. Voldoende groen beperkt het stressniveau en zet aan tot bewegen. Daarnaast versterkt de aanwezigheid van groen de sociale contacten in een buurt. Voor veel stedelijke opgaven bestaan groene oplossingen. Bomen bijvoorbeeld zorgen niet alleen voor zuurstof en zuivering van de lucht, ze brengen koelte in de zomer en houden water vast. Om de constant groeiende en steeds warmer wordende steden en dorpen leefbaar te houden, zijn bomen dus onmisbaar.

Hiernaast heeft groen ook een culturele waarde, het geeft identiteit aan een bepaalde plaats. Niet in de laatste plaats heeft groen ook een economische waarde: huizen in het groen zijn meer waard. En juist in onze regio mag de betekenis van een groene natuur in verband met de recreatie niet uit het oog worden verloren. Daarnaast heeft het een gebruikswaarde voor bijvoorbeeld stadsland- en tuinbouw, of voor groene schoolpleinen voor onze kinderen.

Vogels zijn een niet weg te denken onderdeel van de natuur. Ze zijn bovendien zeer geliefd. Dat blijkt bijvoorbeeld uit het aantal mensen dat zich in parken en bossen zichtbaar verheugt bij het zien van een bepaalde vogel, het blijkt uit het grote aantal mensen dat weer mee deed aan de jaarlijkse tuinvogeltelling en het blijkt ook uit de stroom van zakken en zakjes vogelvoer die in koude tijden de winkels verlaat.

Waarom zijn veel mensen zo op vogels gesteld? In de eerste plaats waarschijnlijk omdat zelfs sober uitgedoste vogels heel mooi kunnen zijn, of heel fraai kunnen zingen. Hun gedrag is bovendien vaak interessant, grappig, raadselachtig of gewoon leuk. Bovendien zijn vogels nuttig: ze vangen muizen, muggen, wespen, rupsen en slakken voor ons weg. Ze zijn zelf weer voedsel voor andere dieren en zo maken ze deel uit van het leven (biodiversiteit) in de grote ketens die de natuur vormen. Ze zijn er een niet weg te denken, onlosmakelijk verbonden onderdeel van.

Het probleem

Toch worden veel vogelsoorten in hun voortbestaan bedreigd. Hun aantallen nemen in zorgwekkend aantal af. Dagelijks bereiken ons verontrustende berichten: de boeren-, huis- en gierzwaluwen vinden onvoldoende voedsel en/of nestgelegenheid, de grutto, onze nationale vogel, verdwijnt samen met andere weidevogels uit Nederland en zelfs huismus en spreeuw trekken het niet meer.

gierzwaluw

Wat het verdwijnen extra zorgelijk maakt, is dat het niet in de laatste plaats door ons menselijk doen en laten veroorzaakt wordt. We spuiten de insecten en het onkruid dood, leggen onze tuintjes en schoolpleinen vol tegels en smeren geschikte nestplaatsen dicht met cement of purschuim. Onze natuurterreinen versnipperen, verdrogen en vermesten en het ooit zo gevarieerde platteland is verworden tot een groene vlakte van Engels raaigras en mais.

Welbeschouwd is er dus sprake van een probleem dat we ons zelf aandoen. We kunnen zelfs stellen dat het juist daarom zo bijzonder lastig is: we kunnen wel willen dat het de vogels en de natuur in het algemeen goed gaat, maar we leven toch zodanig dat we hun leefgebied sterk aantasten waardoor hun aantallen afnemen.

Ons onderzoek

Tegen boven geschetste achtergrond leek het ons de moeite waard om te onderzoeken wat de politieke partijen in het werkgebied van onze Vogelwerkgroep Midden Overijssel (VMO) over het thema vogels te zeggen hebben in hun verkiezingsprogramma's.

1. Onderzoeksgebied

Het onderzoek richt zich op de verkiezingsprogramma's van politieke partijen in het werkgebied van de VMO. In grote lijnen betreft dit de gemeenten Hellendoorn, Raalte, Rijssen-Holten en delen van de gemeente Hof van Twente.

In deze gemeenten deden de volgende partijen mee aan de Gemeenteraadsverkiezingen 2018.

Hellendoorn

CDA, ChristenUnie, PvdA, D66, VVD, GroenLinks, Lokaal Hellendoorn.

Hof van Twente

CDA, VVD, PvdA, Gemeente Belangen, D66, SP, GroenLinks.

Raalte

GemeenteBelangen, CDA, VVD, Lokaal Alternatief, D66, SP, PvdA, BurgerBelangen, GroenLinks, Raalte Natuurlijk.

Rijssen-Holten

SGP, CDA, ChristenUnie, GemeenteBelang, PvdA, VVD, D66, GroenLinks

2. *Methode*

In dit hoofdstuk lichten we onderzoeksmethode toe.

We moesten dus de verkiezingsprogramma's van 32 politieke partijen systematisch doorlopen. In eerste instantie leek dat geen moeilijke opgave. Alle verkiezingsprogramma's zijn digitaal te raadplegen, dus met de zoekfunctie van de computer kunnen trefwoorden gemakkelijk worden opgespoord.

Al gauw werd echter duidelijk dat deze voorstelling van zaken iets te simpel was. Het aantal steekwoorden/zoekwoorden dat op ons thema betrekking kan hebben, is zo groot dat men door de bomen al gauw geen bos meer ziet.

Beter leek het daarom om onze vraag eerst eens in een bestuurskundige vorm te gieten en vandaaruit te zoeken naar de juiste steekwoorden. Deze benadering leek ons op zijn plaats, omdat we er van mogen uitgaan dat de politici en bestuurders die de programma's opstelden hetzelfde hebben gedaan. Ze stellen immers aan de kiezers voor welk beleid ze willen gaan voeren als ze tot bestuurders gekozen worden.

Bij onze bestuurskundige benadering gingen wij uit van de stelling dat beleid maken in wezen niks meer of minder is dan het oplossen van problemen. Problemen zijn naar een bekende definitie van Hoogerwerf 'discrepanties tussen waarnemingen en normen'. Wat we zien, is niet wat we graag willen zien en in dat verschil ligt het probleem.

Om zo een probleem op te lossen, moeten we op zijn minst weten hoe het in elkaar steekt. We moeten weten welke oorzaken, welke gevolgen hebben en hoe al die factoren in elkaar grijpen. Alleen zo kunnen we tot rationele oplossingen komen: als we weten dat X de oorzaak van Y is, weten we ook dat we Y kunnen opheffen door X weg te nemen. Uit de oorzaak-gevolgrelaties leiden we de middelen af die we moeten toepassen om ons doel te bereiken, namelijk het probleem oplossen.

Wie een middel heeft gevonden, moet vervolgens nadenken over de vraag hoe en in welke vorm hij het gaat toepassen en welk effect hij daarbij precies in welke mate wil bereiken.

Bovendien moet hij, het moeilijkste van al, bij dit alles bedenken wie er bij het probleem betrokken zijn. Zodra hij dat weet, zal hij tevens ontdekken dat al die betrokken net iets anders over het probleem denken, zo ook over de oplossing en zelfs over de oorzaken.

Tot zover deze korte inleiding in de bestuurskunde. Er is slechts een punt dat wat verder moest worden uitgewerkt. Het gaat om wat bestuurskundigen graag het 'model van het causale veld' noemen: een schema waarin de verschillende oorzakelijke factoren rond een bepaald probleem in hun onderlinge verbanden worden weergegeven. Noemen we ons probleem in ruime termen "de vogelstand wordt ernstig bedreigd" dan valt het niet moeilijk daar een aantal oorzaken omheen te zetten. Zelfs is het niet zo moeilijk de onderlinge verbanden weer te geven - ze zijn algemeen bekend.

Redeneerlijn

We kiezen voor ons verhaal de volgende redeneerlijn:

We beginnen bij de vaststelling dat het vogels aan van alles ontbreekt:

1. Allereerst is dat de meest basale levensvoorwaarde: voedsel. Vogels ontbreekt het aan goed voedsel: het verdwijnen van bloemrijke graslanden maakt dat er niet genoeg zaad te eten is. Het gebruik van pesticiden en herbiciden heeft er toe geleid dat het aantal insecten in het laatste decennium met 80 % is afgenomen en dat betekent dat sommige vogels hun jongen niet meer groot kunnen brengen. Wat ook al niet meewerkt, is de oprukkende verstening van de tuinen en de openbare ruimte, en het al te ondoordachte groenbeleid van veel gemeenten die geen rekening houden met broedtijden en – om kosten te sparen- veel te rigoureuus hakken en knippen.
2. Dat brengt ons op het probleem van de nestgelegenheid. Er zijn te weinig goede en dus veilige nestgelegenheden. Noch in agrarisch gebied noch in bebouwd gebied. En zelfs in natuurgebieden vinden vogels steeds moeilijker goede plekken om te broeden en jongen groot te brengen.
3. Meer in het algemeen kan worden gesteld dat de leefomgeving van vogels steeds vijandiger en gevaarlijker wordt, in essentie terug te voeren op een onevenwichtige balans in de 'triple-P' duurzaamheidscomponenten 'People', 'Planet', 'Prosperity'. Waarbij 'Planet' (ons natuurlijk systeem aarde) veelal ten koste gaat van, ongeschikt wordt gemaakt aan mens en welvaart. En dat is zowel bijzonder als gevaarlijk, want zonder een gezonde en vitale (lees ecologische duurzame) leefomgeving, is een duurzame en gezonde economie en een duurzaam en acceptabel welvaartsniveau onbereikbaar.

3. Onderzoeksvragen

Op grond van het voorgaande werd duidelijk hoe we enigszins systematisch moesten gaan zoeken in de verkiezingsprogramma's. Hiervoor stellen we de volgende vragen:

- 3.1 Noemt men specifieke, op vogels betrekking hebbende, problemen?
- 3.2 Heeft men (een) oplossing(en) voor gesignaleerde problemen?
- 3.3 Welke middelen heeft men voor ogen?
- 3.4 Hoe wil men die gaan toepassen? En op welke termijn?
- 3.5 Vanuit welke visie komt men tot zijn voorstellen/ beloften?

Bij de eerste twee vragen kunnen vrij gemakkelijk steekwoorden gevoegd worden: Ad 3.1 We kunnen zoeken naar specifieke woorden, of woordcombinaties zoals 'vogel', 'vogelsterfte', 'achteruitgang weidevogel', 'gebrek aan nestgelegenheid'. Maar we kunnen ook zoeken naar meer algemenere woorden zoals 'natuur', 'biodiversiteit', 'flora en/of fauna', 'bloemrijk', 'kruidenrijk', 'ecologisch', 'biologisch'. Ad 3.2 We kunnen ook woorden zoeken die verwijzen naar oorzaak-gevolg relaties en de oplossingen die men daaruit afleidt.

Ad 3.3 t/m 3.5 Als er bij vraag 3.1 en 3.2 problemen, of oorzaak-gevolgrelaties zijn gevonden dan wordt gekeken of er middelen, oplossingsrichtingen, termijnen zijn genoemd.

4. Resultaten

Van detig partijen kon een verkiezingsprogramma worden gevonden, in vier gevallen werd een e-mail gestuurd aan partijen waarvan niet direct via internet een programma te downloaden was, hiervan konden er twee (Raalte Natuurlijk en PvdA Rijssen-Holten) geen verkiezingsprogramma overleggen.

De 30 programma's omvatten 702 pagina's waarin de volgende uitkomsten per thema werden gevonden:

aantal pagina's		702
Thema		0
Natuur		242
waarvan in titels / inhoudsopgave		16
a. Hoe vaak wordt over dit thema iets gezegd?		89
b. Hoeveel maatregelen gekoppeld aan dit thema?		78
Vogels		13
waarvan in titels / inhoudsopgave		1
a. Hoe vaak wordt over dit thema iets gezegd?		9
b. Hoeveel maatregelen gekoppeld aan dit thema?		5
Flora en/of fauna		3
waarvan in titels / inhoudsopgave		0
a. Hoe vaak wordt over dit thema iets gezegd?		2
b. Hoeveel maatregelen gekoppeld aan dit thema?		1
Biodiversiteit		34
waarvan in titels / inhoudsopgave		1
a. Hoe vaak wordt over dit thema iets gezegd?		23
b. Hoeveel maatregelen gekoppeld aan dit thema?		12
Bloemrijk / kruiden-		4
waarvan in titels / inhoudsopgave		0
a. Hoe vaak wordt over dit thema iets gezegd?		0
b. Hoeveel maatregelen gekoppeld aan dit thema?		5

Groene ruimte / leefomgeving	86
waarvan in titels / inhoudsopgave	4
a. Hoe vaak wordt over dit thema iets gezegd?	22
b. Hoeveel maatregelen gekoppeld aan dit thema?	39
Landschap	85
waarvan in titels / inhoudsopgave	3
a. Hoe vaak wordt over dit thema iets gezegd?	42
b. Hoeveel maatregelen gekoppeld aan dit thema?	29
Openbaar groen	52
waarvan in titels / inhoudsopgave	5
a. Hoe vaak wordt over dit thema iets gezegd?	12
b. Hoeveel maatregelen gekoppeld aan dit thema?	29
Biologisch (bembeheer, landbouw)	13
waarvan in titels / inhoudsopgave	0
a. Hoe vaak wordt over dit thema iets gezegd?	7
b. Hoeveel maatregelen gekoppeld aan dit thema?	5
Ecologisch (ontwikkelingen, bembeheer, landbouw)	22
waarvan in titels / inhoudsopgave	0
a. Hoe vaak wordt over dit thema iets gezegd?	10
b. Hoeveel maatregelen gekoppeld aan dit thema?	8

Beantwoording onderzoeksvragen 3.1 t/m 3.5 (zie paragraaf 3)

Er worden als antwoord op vraag 3.1 door de meeste partijen een, enkele, meerdere keren de door ons geformuleerde thema's benoemd. Alleen ontbreekt meestal een probleemstelling. Veel partijen laten het bij het benoemen en komen niet met maatregelen/oplossingen: geen antwoord op vraag 3.2. Antwoorden op de vooraf geformuleerde vragen 3.3 t/m 3.5 hebben we niet gevonden.

In onze zoektocht door de programma's hebben we leesbare, minder leesbare en soms onbegrijpelijke passages gevonden, een aantal willen we de lezer niet onthouden:

- GemeenteBelangen Raalte noemt éénmaal het thema 'natuur': *'als voorstander van natuurlijk spelen, maken we ons hard voor groenere speelplekken in de wijken'*. En verder wordt alleen 'landschap' genoemd: *'We erkennen de waarde van karakteristieke boerderijen in het Sallandse landschap en zetten ons daarom vol in voor het behoud van dit beeld'*. De overige thema's blijven onbesproken.

- ‘*We houden allemaal van de natuur. We genieten van onze bossen en landbouwgronden, van de vogels in de tuin en van de koeien in de wei*’. Deze zin komt in de verkiezingsprogramma’s van de VVD in Hellendoorn en Raalte voor en lijkt gekopieerd uit het landelijke programma van de VVD voor de Tweede Kamer verkiezingen. De VVD in de Hof van Twente en Rijssen-Holten houden het korter: ‘*De VVD hecht veel waarde aan onze natuur*’ resp. ‘*Wij houden allemaal van de natuur*’. Er worden verder geen problemen geschetst en/of maatregelen er aan gekoppeld.
- Gemeente Belangen in de Hof van Twente zegt: ‘*vluchtelingen die in onze gemeente gehuisvest worden dragen bij aan de vergroening van onze bevolking*’. Het kan aan ons liggen, maar wat wordt hiermee bedoeld? Verder wordt alleen nog een opmerking over het thema ‘landschap’ gemaakt: ‘*De kastelen, mooie molens en de karakteristieke boerderijen zijn een authentieke aankleding voor ons prachtige landschap*’.

1. Conclusies

Nadat we alles in een omvangrijke exceltabel *per gemeente en per partij* op een rijtje hadden gezet en geanalyseerd hadden wat alle partijen zeggen over wilde vogels en biodiversiteit hebben we conclusies getrokken in de vorm van het uitreiken per partij van een **Gouden veer** of een **Zilveren veer** of een **Bronzen veer** of een **IJzeren veer**.

Dit leverde het volgende op:

Gouden veren werden uitgereikt aan partijen die in hun verkiezingsprogramma’s een of meer problemen en/of maatregelen ten aanzien van vogels benoemen. En daarnaast besteden zij aandacht aan biodiversiteit, biologische en ecologische manieren van produceren. Bovendien nemen zij maatregelen om de groene ruimte kwantitatief en kwalitatief beter te maken. Ook wordt natuur als thema benoemd en worden maatregelen voorgesteld om de natuur te verbeteren.

Het betreft de volgende partijen:

Gemeente Hellendoorn:

ChristenUnie + GroenLinks

Gemeente Hof van Twente:

PvdA + GroenLinks

Gemeente Raalte:

D66 + SP + GroenLinks

Gemeente Rijssen-Holten:

D66 + GroenLinks

Zilveren veren werden uitgereikt aan partijen die in hun verkiezingsprogramma’s ingaan op de thema’s biologische en ecologische manieren van produceren. Bovendien nemen zij maatregelen om de groene ruimte kwantitatief en kwalitatief beter te maken. Ook wordt natuur als thema benoemd en worden maatregelen voorgesteld om de natuur te verbeteren.

Gemeente Hellendoorn:

PvdA

Gemeente Hof van Twente:

D66

Gemeente Raalte:

Lokaal Alternatief

Gemeente Rijssen-Holten:

ChristenUnie

Bronzen veren werden uitgereikt aan partijen die hun in verkiezingsprogramma's maatregelen nemen om de groene ruimte kwantitatief en kwalitatief beter te maken. Ook wordt natuur als thema benoemd en worden maatregelen voorgesteld om de natuur te verbeteren.

Gemeente Hellendoorn:

CDA + VVD + D66

Gemeente Hof van Twente:

CDA

Gemeente Raalte:

VVD + PvdA

Gemeente Rijssen-Holten:

SGP + VVD + GemeenteBelang

IJzeren veren tenslotte werden uitgereikt aan partijen die geen van de bovenstaande thema's benoemen en/of maatregelen koppelen aan deze thema's die alleen de mens (d.w.z. de economie) ten goede komen. Partijen krijgen toch een veer ter aanmoediging op hun reis naar een groener partijprogramma.

Gemeente Hellendoorn:

Lokaal Hellendoorn

Gemeente Hof van Twente:

VVD + Gemeente Belangen + SP

Gemeente Raalte:

Gemeente Belangen + CDA + BurgerBelangen + Raalte Natuurlijk (geen programma)

Gemeente Rijssen-Holten:

CDA + PvdA (geen programma)

1. *Vervolg acties en respons*

1. We hebben een persbericht opgesteld en dat is verspreid via de VMO-website, Facebook en Twitter en aan de lokale pers aangeboden (Tubantia en Stentor). Tubantia heeft een artikel geplaatst op haar website als ook in de krant van 20 maart 2018.
2. De perspublicaties leverden een groot aantal positieve en enkele negatieve reacties op. De meest waardevolle misschien wel van een partij die een ijzeren veer uitgereikt kreeg en aangaf om in haar volgende programma wel over de benoemde thema's te schrijven, omdat men blijkbaar wel "groene standpunten" had.

3. We hebben een advies voor de nieuwe raadsfracties opgesteld (zowel voor de coalitiepartijen als voor de oppositiepartijen) met een oproep om in de colleproprogramma's aandacht te geven aan vogels en biodiversiteit. (Zie paragraaf 7)

2. *Aandacht gevraagd voor vogels en biodiversiteit*

In de brief benadrukken we dat gemeenten veel (veelal goedkope) maatregelen kunnen nemen en dat er legio voorbeelden zijn van oplossingen die zich bewezen hebben.

Zo geven steeds meer gemeenten in Nederland aandacht aan meer groen in de gemeente en diervriendelijk bouwen. De volgende voorbeelden illustreren dit:

- In de vijf grootste gemeenten van Noord-Brabant zijn projecten gestart om 'natuurinclusief' te bouwen. Er wordt in deze gemeenten met de bouw en renovaties rekening gehouden met huismus, gierzwaluw en vleermuis. Zie o.a. de website www.vogelbescherming.nl/b5 voor meer informatie.
- Het afgelopen jaar zijn er in de gemeenten Utrecht, Amsterdam, Wageningen, Ermelo, Hilversum en Rotterdam in de gemeenteraad moties aangenomen voor diervriendelijk / natuurinclusief bouwen. Binnen een aantal andere gemeenten, zoals Zoetermeer, Zwolle en Purmerend, staat het onderwerp op de politieke agenda, of is de motie in voorbereiding.
- Er zijn ook een aantal gemeenten, zoals Rotterdam en Ermelo, waar moties zijn aangenomen om meer groen in de stad te krijgen en de biodiversiteit te vergroten.

Als bijlage wordt een overzicht gegeven met maatregelen die praktisch en direct toe te passen zijn:

goed voorbeeld doet goed volgen!

1. Bij nieuwbouw en renovatie wordt het inbouwen van **nestgelegenheid** voor vogels de norm. De huismus en gierzwaluw zijn voor hun nesten afhankelijk van bebouwing. Omdat het niet goed gaat met deze soorten, is het van belang dat bij nieuwbouw en renovatie standaard nestgelegenheid voor huismus en gierzwaluw ingebouwd wordt.
2. Sommige gemeenten passen op hun eigen gebouwen waar mogelijk het concept van **geveltuinen of groene daken** (daar waar zonne-energie onmogelijk is) toe en stimuleren anderen dat ook te doen.
3. Er zijn gemeenten die onder het motto '*tegel er uit, plant er in*' **actief verstening tegengaan** door het groen in wijken te behouden en te versterken en door natuurvriendelijk ingerichte tuinen en schoolpleinen te stimuleren. Een mooi voorbeeld hiervoor is de landelijke campagne Operatie Steenbreek: <http://www.operatiesteenbreek.nl>.
4. Een **gemeente kan zich zelf op allerlei manieren groener maken**. Dat is belangrijk voor mens en dier. Een groene gemeente heeft een grotere weerbaarheid tegen klimaatverandering, bij hoosbuien kan water beter

opgevangen worden en bij warme dagen zorgt het groen voor koelte. Bovendien zijn mensen aantoonbaar gezonder als ze te midden van groen leven. Daarnaast bevordert een groene omgeving de biodiversiteit.

5. Groenbeheer zoals maai- en **snoeiwerk wordt uitsluitend buiten het broedseizoen** uitgevoerd. De wet schrijft voor dat, voordat de werkzaamheden aanvangen, moet worden gecontroleerd of er broedende vogels in het werkgebied zitten. Helaas gebeurt het nog te vaak dat de check niet of onjuist wordt uitgevoerd waardoor vogels verstoord of nesten vernield worden. Door de groenwerkzaamheden standaard buiten het broedseizoen uit te voeren, wordt dit voorkomen.

6. De gemeente **stopt met het gebruik van pesticiden en herbiciden** in het groenbeheer. Het gebruik van pesticiden en herbiciden heeft een negatieve invloed op de biodiversiteit in de gemeente. Door hiermee te stoppen, wordt de biodiversiteit binnen een gemeente vergroot.

7. De gemeente gaat alleen over tot het kappen van bomen bij ziekte van de boom of onveilige situaties. **Bomen hebben een belangrijke functie in de bebouwde kom.** Ze vergroten niet alleen de biodiversiteit doordat insecten en vogels erin leven. Maar bomen zorgen ook voor zuurstof en voor koelte tijdens warme dagen.

8. Bermen, groenstroken, houtwallen, lanen en/of “overhoekjes” worden insect- en vogelvriendelijk ingericht. Bijvoorbeeld door meer vrucht- en drachtbomen en/of pluktuinen aan te leggen. Het concept **De Levende Tuin** vertelt het volledige verhaal waarom de omgeving moet vergroenen. Zie www.delevendetuin.nl. Bermen en groenstroken, kunnen flink meehelpen om de biodiversiteit in de bebouwde kom te vergroten. Door het inzaaien van inheemse kruiden en bloemen worden insecten aangetrokken, die op hun beurt weer vogels aantrekken. Ook zullen er zaadetende vogels op de uitgebloeide kruiden en bloemen afkomen. De kosten van het beheer van de bermen en groenstroken kunnen omlaag, omdat er minder gemaaid hoeft te worden.

9. De gemeente werkt mee aan **het herstel van droge en natte verbindingzones** (via onder andere beken, waterlopen, dekzandruggeten, groenstroken, houtwallen en singels stimuleren en er aan bijdragen om relaties tussen (natuur)gebieden te versterken en isolatie van populaties op te heffen.

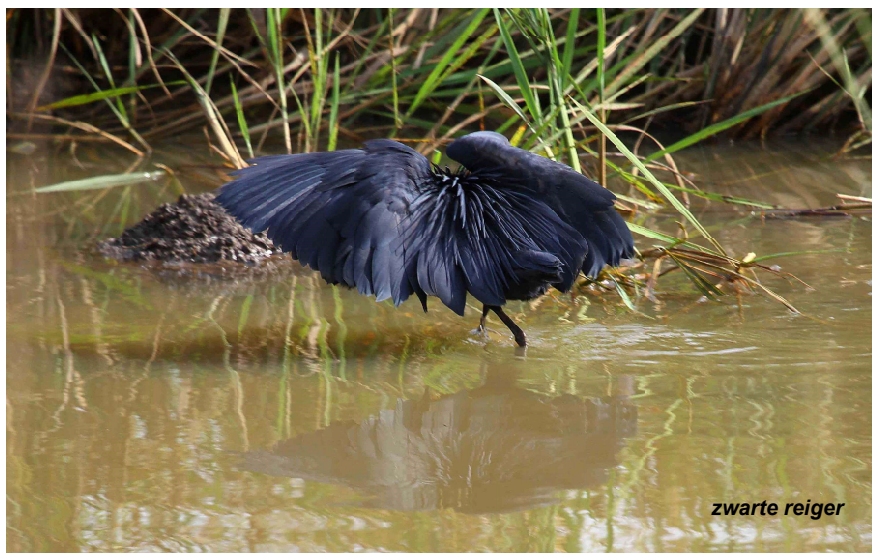
10. Op 13 maart 2018 heeft de gemeenteraad van Eindhoven de Regeling Groencompensatiefonds vastgesteld. Met deze regeling wordt vastgelegd dat Eindhoven voor een duurzame, klimaatbestendige en leefbare stad gaat. De **Groencompensatieregeling** beschrijft precies wat er moet gebeuren om het verlies van groen bij projecten te compenseren. Het liefst compenseert de gemeente op dezelfde plek, en als dat niet kan op een andere locatie.

Compenseren kan ook door groen aan te brengen op daken of gevels. Stel dat ook dit niet mogelijk is, dan moet de ontwikkelaar een financiële bijdrage storten in het Groencompensatiefonds. Dit fonds wordt bijvoorbeeld gebruikt voor de vergroening van het centrum en andere minder groene gebieden in de stad. Ook kan dit geld worden gebruikt om de biodiversiteit en klimaatbestendigheid te verbeteren. Bron: Gemeente Eindhoven, 14/03/18

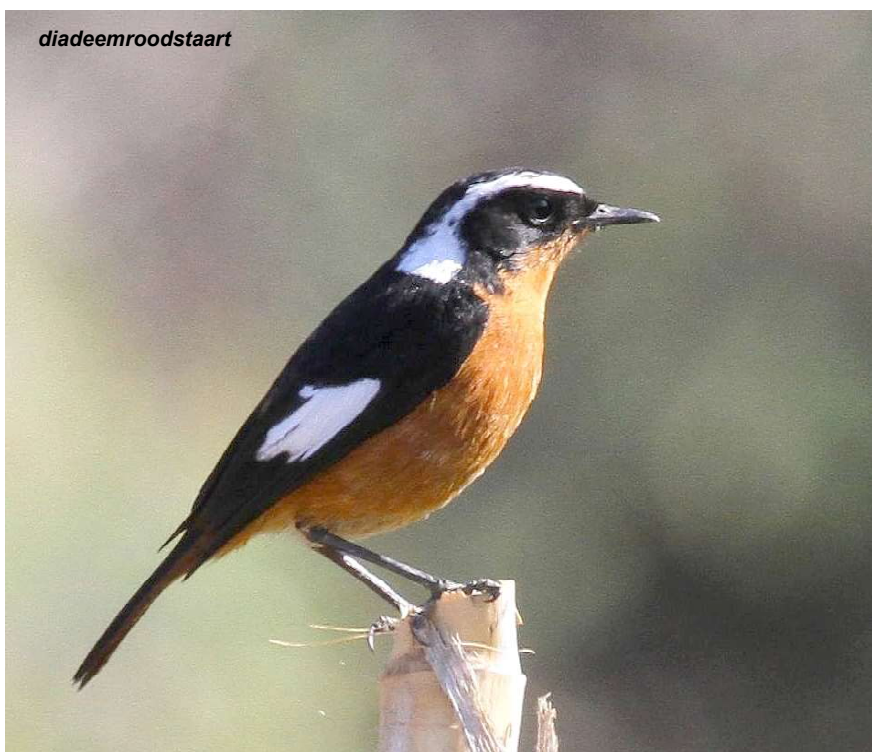
11. Oevers krijgen een natuurvriendelijke inrichting. **Een natuurvriendelijke oever** is goed voor de biodiversiteit en de waterkwaliteit. Het biedt oeverplanten en dieren de mogelijkheid om er zich te vestigen. Bloeiende planten trekt insecten aan die op hun beurt weer voedsel zijn voor vogels en amfibieën.
12. De **inrichting en het beheer van zonneparken** kan positief bijdragen aan de biodiversiteit. Zo blijkt uit onderzoek, dat het realiseren van zonneparken op agrarische percelen vaak leidt tot een hogere soortenrijkdom. Zonneparken vormen daarmee een kans om een bijdrage te leveren aan natuur en biodiversiteit. En dat kan het draagvlak bij belanghebbenden vergroten. Zie <https://www.buwa.nl/zonneparken-biodiversiteit.html>.
13. **Meer biodiversiteit met mini-bosjes:** De biodiversiteit in de Zaanse mini-bosjes of 'Tiny Forests' is groter dan in een aangrenzend ouder bos. Een kenmerk van die kleine bosjes is dat er op een klein oppervlak veel bomen geplant zijn. Op een oppervlak van iets meer dan 200 m² zijn ongeveer 600 bomen van 40 soorten geplant. Zie <https://www.groenkennisnet.nl/nl/groenkennisnet/show/Meer-biodiversiteit-met-mini-bosjes.htm>
14. De gemeente betreft zoveel mogelijk inwoners en organisaties bij het vergroten van de biodiversiteit en stimuleert ze om met (buurt)projecten en adviezen te komen.
15. De gemeente maakt samen met boeren, supermarkten en groene organisaties plannen om het gebruik van bestrijdingsmiddelen zo veel mogelijk terug te dringen, de biodiversiteit op het platteland te bevorderen en de weiden akkervogelstand te verbeteren, bijvoorbeeld door aanleg van vogelakkers en kruiden- en bloemrijke weilanden en akkerranden en van daaruit de productie, verwerking en verkoop van streekeigen producten mogelijk te maken, bijvoorbeeld via lokale coöperaties.
16. De gemeente maakt samen met boeren plannen om effectief samen te werken in het behoud en verbeteren van het landschap. Dit geeft tevens een positieve impuls aan de vergroting van de biodiversiteit en de onderlinge verbinding van de natuurgebieden in de gemeente.

Tenslotte

Hoewel we als VMO geen maatschappelijke verantwoordelijkheid hoeven af te leggen over ons onderzoek, voelt het goed om het gedaan te hebben. Het mooie aan dit onderzoek is ook dat iedereen die een internetverbinding heeft en een verkiezingsprogramma kan downloaden, een zoekmachine kan gebruiken en kan tellen en lezen dit onderzoek op exact dezelfde wijze kan uitvoeren: het is herhaalbaar en reproduceerbaar. En natuurlijk mag de VMO als onafhankelijke vereniging die opkomt voor de wilde vogels in onze leefomgeving een "gekleurde bril" opzetten en heel eenzijdig sec naar de thema's kijken die wij belangrijk vinden. Als de uitgereikte gouden veren hebben geleid tot extra stemmen op juist bovenstaande gouden partijen dan is er in elk van de vier gemeenten winst voor vogels en biodiversiteit behaald.

zwarte reiger

diadeemroodstaart

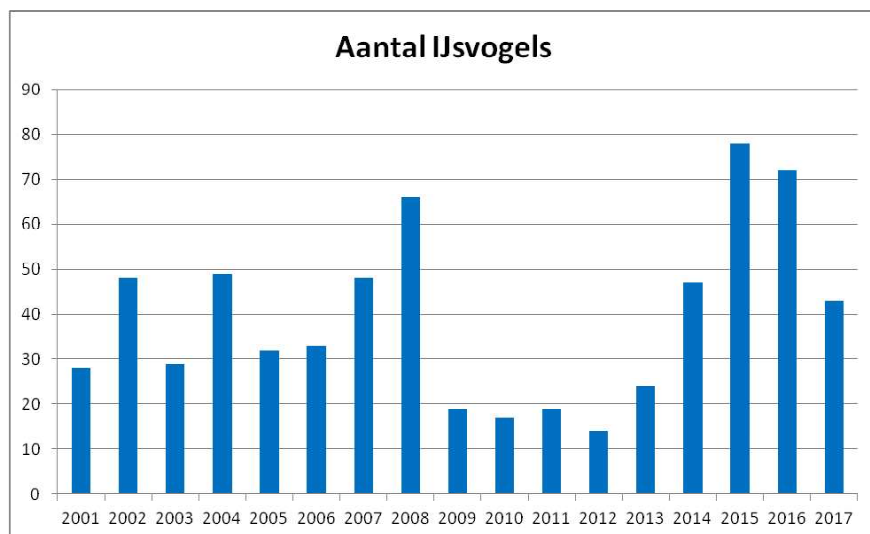
Het broedseizoen 2017 van IJsvogel en Grote Gele Kwikstaart in Twente

In dit artikel geef ik het gebruikelijke overzicht van het aantal territoria van de IJsvogel en Grote Gele Kwikstaart in Twente in het afgelopen broedseizoen 2017. De voorgaande winter 2016-2017 was ?? met een gemiddelde temperatuur van ?? °C tegen een langjarig gemiddelde van ?? °C. De informatie voor dit overzicht is verzameld in het bekenproject van onze werkgroep (tellen van vaste monitoringbeken) en via het LSB-project (Landelijk Soortonderzoek Broedvogels) van SOVON. Om het overzicht zo compleet mogelijk te krijgen is waarneming.nl geraadpleegd en zijn via emails aan vele tellers aanvullende gegevens verzameld. Beken waarvoor nog tellers worden gezocht zijn: Dinkel (controle nestkasten), Oelerbeek (en Azelerbeek, Saasvelderbeek en Lemselerbeek. Voor interpretatie van de verzamelde gegevens is de "Handleiding Landelijk Soortonderzoek Broedvogels (LSB)" gebruikt (van Dijk & Hustings 1996) gebruikt.

IJsvogel

In 2017 zijn 43 territoria gevonden, dit waren er 29 minder dan in 2015 (zie figuur 1). Deze terugval is ongetwijfeld veroorzaakt door een korte maar heftige vorstperiode vlak voor het broedseizoen waarin kon worden geschaatst. Op veel plaatsen bleef de ijsvloer enkele weken liggen. Herstel van de populatie kan snel gaan zoals de zachte winters vanaf 2013 laten zien; in 3 jaar groeide het aantal territoria van 24 paar via 47 naar 78 paartjes.

Het aandeel IJsvogels dat in de vaste monitoringgebieden is gevonden daalde licht van 58% naar 56%. In het daljaar 2012 zat maar liefst 86% van alle territoria in de monitoringgebieden. In jaren met weinig IJsvogels zoeken deze de beste gebieden op en als de aantallen toenemen moet een deel genoegen nemen met kwalitatief mindere territoria.

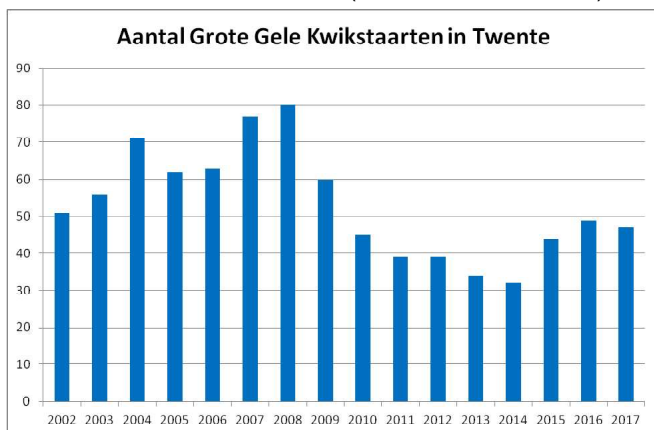
Figuur 1. Aantal territoria van de IJsvogel in Twente in 2001 – 2017

In 2017 waren de Dinkel (8), Regge (7), Bolscherbeek (3) en Diepenheimse molenbeek (2) de beste gebieden (zie tabel 1). Het aantal op de Dinkel liep fors en op de Regge iets terug. Het blijft verheugend dat de Regge haar hoge niveau van de laatste jaren kon vasthouden. De komende jaren zijn hier nog meer herinrichtingsprojecten voorzien (omgeving Rijssen en Enter) waardoor het belang van deze beek zal blijven stijgen.

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Bolscherbeek	2	0	0	0	0	0	1	1	3	3
Bornische beek	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0
Buurserbeek	2	0	1	0	0	1	-	3	3	0
Deurningerbeek	1	0	0	1	0	-	1	1	1	0
Diepenh.molenbeek	3	1	1	1	1	2	2	3	2	2
Dinkel	12	7	6	7	6	8	12	17	14	8
Gammelkerbeek	1	1	2	1	1	0	0	1	1	0
Glanerbeek	1	0	0	0	0	0	3	1	2	1
Hagmolenbeek	2	0	0	0	0	0	0	1	1	0
Loollee	1	0	1	1	1	2	1	1	1	1
Oelerbeek	0	0	0	0	0	0	0	2	3	1
Poelsbeek	1	0	1	1	0	0	1	1	1	0
Puntbeek	1	1	0	1	1	1	1	1	1	0
Regge	1	1	0	1	1	2	6	10	8	7
Twickelervaat	2	2	0	0	1	0	-	2	1	1

Tabel 1. Aantal IJsvogelterritoria in een aantal monitoringgebieden in 2008 – 2017
Grote Gele Kwikstaart

Het aantal territoria van de Grote Gele Kwikstaart is in 2017 uitgekomen op 47, dit waren er 2 minder dan in 2016 (zie figuur 2, afname van 4%). Na het topjaar 2008 volgden 6 broedseizoenen met terugval, in 2015 en 2016 was er weer enige groei welke zich in 2017 niet voortzette. Het herstel van de Twentse populatie gaat nog steeds moeizaam. De Dinkel was ook in 2017 weer het Twentse bolwerk met 16 territoria (zie tabel 2). Andere goede beken waren de Twickelervaat (3 territoria), Diepenheimse molenbeek en Oelerbeek (beiden met 2 territoria).

Figuur 2. Aantal territoria van de Grote Gele Kwikstaart in Twente in de periode 2002 – 2017

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Boekelerbeek	1	1	0	0	0	-	0	0	0	1
Buurserbeek	4	4	4	4	1	2	1	2	2	1
Diepenh.molenbeek	2	2	2	1	3	0	0	0	1	2
Dinkel	21	15	14	13	10	12	11	14	15	16
Gammelkerbeek	1	2	2	1	1	0	0	0	1	1
Glanerbeek	0	1	0	0	1	1	0	0	1	1
Loolee	0	1	1	0	1	1	0	0	0	0
Mosbeek	1	0	1	0	1	0	1	0	0	0
Oelerbeek	3	3	1	2	2	1	2	2	3	2
Poelsbeek	2	2	2	2	2	0	0	0	0	0
Puntbeek	1	1	1	0	1	1	0	1	1	1
Regge	0	0	0	0	0	0	2	2	3	1
Roelingsbeek	2	1	1	1	1	1	0	1	1	0
Schipbeek	3	2	0	3	1	0	0	1	1	1
Twickelervaat	7	3	1	0	2	0	2	2	2	3

Tabel 2. Aantal territoria Grote Gele Kwikstaart in de beste monitoringgebieden.

Tips en aanwijzingen voor het inventariseren van beekvogels

Teldatum en bezoektijden

Vier bezoeken verspreid over het broedseizoen is het minimum (vaker mag):

- Eind maart
- Half april
- Begin mei
- Begin juni

Het beste resultaat wordt verkregen in de periode vanaf zonsopkomst tot 2 uur na zonsopkomst. De kans op baltsende en foeragerende vogels is dan veel groter. Breng een bezoek in ieder geval in de ochtend. Vroeg in het broedseizoen zijn de vogels de gehele dag actief en ook als er jongen op het nest worden gevoerd. Vanaf half mei/begin juni zijn vogels vanaf uren na zonsopkomst veel minder actief.

Werkwijze in het veld

Loop of fiets het gehele beektraject af. Teken alle waarnemingen in op een overzichtskaart van het gebied. Noteer bij iedere waarneming de broedcode (zie Handleiding SOVON Broedvogelonderzoek Bijlage 4). Blijf op goede locaties per bezoek circa 10 minuten posten om vogels die niet direct reageren toch vast te kunnen stellen. Luister goed naar geluiden; in veel gevallen ontdek je een vogel veel sneller op het geluid dan via een zichtwaarneming. Een mannetje kan soms tijden boven in een hoge eik zitten te zingen, zonder dat deze aan de grond komt. Het is raadzaam daarom vooraf de geluiden van beide soorten regelmatig te beluisteren vanaf een geluidsopname.

Grote Gele Kwikstaarten broeden meestal onder bruggen, onder dakpannen van oude schuurtjes, houtopslag of watermolens, in kademuuren of landhuizen/kastelen nabij water. Speur deze elementen met een kijker af. De vogels foerageren op drooggevalen beekoevers en op stenen bij bruggen of vistrappen. De aanwezigheid van uitwerpselen kan de aanwezigheid van *Grote Gele Kwikstaarten*

verraden zonder dat je ze ziet.

Ijsvogels broeden in steilwanden van beken of in de kluit van een omgevallen boom. Speur kansrijke wanden of kluiten met de verrekijker af of gebruik een waadpak om door de beek naar nesten te zoeken. Goede nestpijpen kunnen jaren achtereen worden gebruikt. Ze zijn herkenbaar aan de krabsporen in de nestpijp en aan de uitwerpselen en hoopjes grond onder de nestpijp. Ook visresten en braakballen duiden op een gebruikt nest. Kent u deze plekken in uw gebieden, dan wordt het inventariseren een stuk eenvoudiger!

Werkwijze thuis

Na het laatste veldbezoek moeten de gegevens worden geïnterpreteerd. Er zijn regels wanneer waarnemingen als een territorium geteld mogen worden (zie Handleiding SOVON Broedvogelonderzoek Bijlage 5 blz 54). Het is aan te bevelen om je beek bij SOVON aan te melden als monitoringgebied en via hun site de gegevens in te voeren. Via Avi-maps is het tegenwoordig ook mogelijk om waarnemingen in het veld al in te voeren. Thuis kan via uploaden de informatie snel digitaal worden uitgewisseld. Het programma doet de interpretatie voor u. Ik kan het u aanraden; werkt snel en doelmatig.

Overleg met grondeigenaren

Indien u over grond van anderen moet is het netjes om dit vooraf met de eigenaar te overleggen. Het beste kan voorafgaand aan het gehele broedseizoen toestemming worden gevraagd. Het werkt goed om na afloop de eigenaar te informeren over de resultaten. Dit stimuleert betrokkenheid en maakt het eenvoudiger om een volgend jaar weer toestemming te krijgen.

Peter van den Akker (akkervanden@yahoo.com)

ijsvogel

Uit de media

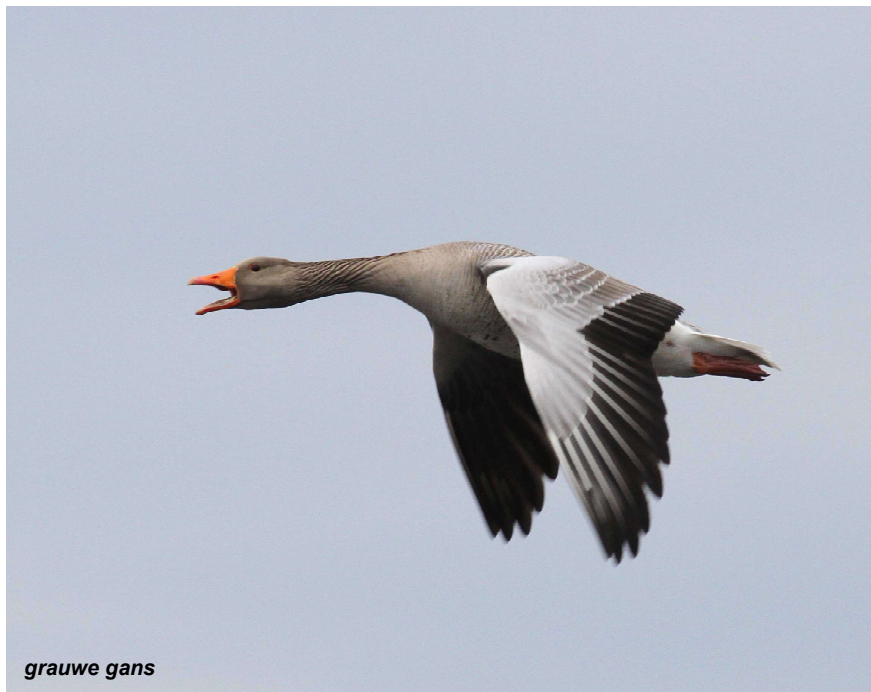
In deze rubriek vindt u becommentarieerde samenvattingen van berichten die in de media zijn verschenen. Als u iets voor deze rubriek hebt; graag het bericht met samenvatting, eventueel voorzien van commentaar, inleveren bij de redactie.

In De Levende Natuur, december 2017, staat een artikel over ganzen. Het artikel is genaamd 'Ganzenoverlast, perceptie en oplossingen'. Het woord ganzenoverlast is voor een vogelaar moeilijk te begrijpen. Het is toch geweldig al die verschillende soorten ganzen te zien? En het is een indrukwekkend gezicht de ganzen in een V-vlucht over te zien trekken. Maar er zijn mensen die er anders over denken, zo blijkt uit het artikel. Want de ganzen veroorzaken schade aan de landbouwgewassen, voornamelijk aan het grasland wat door de ganzen wordt aangevreten, vertrapt en vervuild door mest. Dat er zo veel ganzen zijn, wordt veroorzaakt door de huidige intensieve landbouw, aldus het artikel. De schade door ganzen steeg in de periode 1989/1990 en 2015/2016 van 0,12 naar 12 miljoen euro. Het gedeelte van dit schadebedrag welke werd veroorzaakt door overwinterende brandganzen steeg in deze periode van 30.000 tot 4,3 miljoen euro. De brandganzen verblijven momenteel langer in Nederland dan vroeger en zijn tot half mei aanwezig. Deze door ganzen veroorzaakte schade betreft vooral de noordelijke provincies en dan wel vooral Friesland. De provincie Friesland heeft zicht ten doel gesteld de door de overwinterende ganzen veroorzaakte gewasschade, van een toename om te buigen in een jaarlijkse afname met 5-10% voor de komende periode. Tegelijkertijd is de provincie gehouden aan het behoud van overwinterende

ganzen, waaraan Nederland is gebonden vanuit internationale verdragen. De brandgans bijvoorbeeld is een beschermde soort, die in Bijlage 1 van de Europese Vogelrichtlijn staat en alleen onder speciale voorwaarden (Artikel 9 van de Vogelrichtlijn, de zogenaamde derogatie), bijvoorbeeld bij schade aan gewassen, geschoten mag worden. In het artikel wordt gepleit voor goede opvanggebieden, waar de ganzen kunnen rusten en foerageren. Die opvanggebieden zijn er nu ook wel, maar zijn te versnipperd in het gebied en zijn niet aaneengesloten. Buiten deze rustgebieden worden de ganzen opgejaagd en omdat hier ook rustgebieden als enclave tussen liggen, ontstaat hier ook onrust. Het advies in dit artikel is dan ook om eens een begin te maken met robuuste aaneengesloten rustgebieden, zodat de ganzen niet telkens worden opgejaagd. Onder het hoofdstuk 'ganzen' (per jaar worden er 150.000 ganzen in noord Nederland afgeschoten) staat: gedode ganzen eten niet en richten geen schade aan en afschot vertaalt zich in een evenredige afname van de schade. Dit lijkt een waarheid als een koe, maar dat is het niet. Afschot gaat gepaard met verjaging en verjaging leidt tot extra energieverbruik en dus tot meer vraatschade per gans. Het artikel eindigt met: het is een uitdaging om niet alleen in termen van schade te blijven denken, maar ook naar de kansen te kijken die overwinterende ganzen de ondernemers bieden. Dat zou kunnen

zijn in de vorm van ganzentoeerisme, maar eventueel ook door de verkoop van ganzenvlees in het kader van verantwoord afschot. Wat mij betreft kan deze laatste oplossing wel worden afgeschoten, want de belanghebbende agrariërs schieten hier niets mee op. Tijdens de landelijke midwintertelling van watervogels in januari 2017 zijn de volgende aantallen ganzen geteld:

grauwe gans 405.800, kolgans 844.300 en brandgans 763.800 (bron: Sovon Nieuws december 2017). Ecologen stellen terecht dat populatiereductie door afschot niet tot evenredige schadereductie leidt. In Denemarken en Canada zijn er goede ervaringen met robuuste opvanggebieden. Dan moet dat toch ook in Nederland kunnen! Henk Roelofs

Uit het veld

Een nieuw vogeljaar 2018 is alweer twee maanden oud. Nog even terugkijkend op de PTT' wintertelling december 2017. Ik deed tijdens deze telling weinig bijzondere waarnemingen. Alleen de blauwe kiekendief op de weilanden van de Lichtenberg was mooi. Ik las in de PTT-nieuwsbrief dat deze vogel steeds minder tijdens de PTT telling wordt gezien. Echt winters was het deze telling niet. In een natuurtijdschrift werd de vraag gesteld: waar is de bonte kraai? Winnaars en verliezers van klimaatverandering. Al jaren zie je deze vogels niet meer in de winter. Ze trekken niet verder dan de Waddeneilanden. Maar voor de bonte kraai is de grote zilvereiger in de plaats gekomen. Bij de twee routes welke ik tel (route 1: Holterberg-Ligtenberg en route 2: Beuseberg-Holterbroek) heb ik dat in onderstaande tabel in beeld gebracht.

jaar	1982	83	84	85	86	87	88	89	90	91	92	93	94	95	96	97	98
Route 1	13	16	11	8	3	13	7	8	9	6	6	6	5	3	1	2	0
Route 2	20	16	0	2	4	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0

jaar	2000	01	02	03	04	05	06	07	08	09	10	11	12	13	14	15	16
Route 1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	1	0	0	0	5	3
Route 2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	4	0	1	1	2	0	2

Het blijkt dus duidelijk dat de bonte kraai tot het eind van de vorige eeuw nog naar onze omgeving trok. Het aantal grote zilvereigers neemt sinds 2010 toe. De winters worden gemiddeld steeds minder koud. Af en toe komt er wel eens een koudere periode voor. Maar uit deze vogeltelling met een lange reeks is de klimaatverandering zichtbaar. Uit een landelijke grafiek van PTTellingen vanaf 1980 tot 2000 is te zien dat er tot 1996 nauwelijks grote zilvereigers werden gezien. Na 1996 is er een sterke stijging te zien van het aantal waargenomen grote zilvereigers.

Diverse vogels lieten hun zang en baltsroep in januari alweer horen. Ik hoorde koolmees, pimpelmees, kuifmees, winterkoning, roodborst, holenduif, zwarte specht, boomklever, grote lijster, merel en heggenmus. Op 27 februari deed ik de ronde Holterheide, Sprengenberg, Boetelerveld en Noetselerveld. Het is -4 °C als ik weg fiets, bij een windkracht 4, gevoelstemperatuur -8 °C. In de zonnige bosranden zijn koolmezen, goudhaan, kuifmees en grote bonte spechten actief. Op de Holterheide is een groep kramsvogels aan het foerageren op rode bosbes. Een buizerd draait zijn rondjes boven de heide. In een bos hoor ik een havik. De storm op 18 januari heeft overal bossen uitgedund en er zijn open plekken ontstaan. Goed voor de boompieper en boomleeuwrik. Boven het Noetselerveld vliegt een krassende raaf. Er vallen wat sneeuwvlokken, een sneeuwuiltje. De harde snijdende oostenwind is koud, maar als we drie maanden verder zijn, zingt hier weer de nachtzwaluw met zijn triller Tr, maar het is nu nog koud en Br!

Henk Roelofs

grijze wouw

Mystery Bird

Welke vogelsoort werd afgebeeld in de vorige nieuwsbrief Caprimulgus?

Het was de **Moerasvliegenvanger** - *Muscicapa aquatica*, een vogelsoort uit de familie van de Muscicapidae (vliegenvangers). Gefotografeerd aan de oever van de Gambia rivier in Gambia.

Kenmerken

De vogel is gemiddeld 13 cm lang en weegt 10–12,5 gram en lijkt sterk op de grauwe vliegenvanger die 's winters ook in Afrika verblijft. Deze soort is echter iets kleiner, iets donkerder en mist de duidelijke streepjes op de borst en de kruin. Van boven is de vogel donker grijsbruin, de kin en borst zijn lichtgrijs tot wit, met een grijze waas op de borst. Bij de ondersoort *M. a. infulata* is dit een duidelijke grijsbruine borstband.

Verspreiding en leefgebied

Deze soort komt voor in westelijk en centraal Afrika en telt vier ondersoorten:

M. a. aquatica: van zuidelijk Mauritanië, Senegal en Gambia tot zuidwestelijk Soedan en noordelijk Congo-Kinshasa.

M. a. infulata: van zuidoostelijk Soedan, noordoostelijk Congo-Kinshasa en Oeganda tot noordoostelijk Zambia en noordwestelijk Tanzania.

M. a. lualabae: zuidoostelijk Congo-Kinshasa.

M. a. grimwoodi: zuidelijk Zambia.

Zoals de naam al aangeeft, is de moerasvliegenvanger een vogel die sterk gebonden is aan terrein met water in de buurt. Deze vliegenvanger komt voor in rietkragen in moerassen, langs plassen, meren en rivieren, of op lage takken in riviergeleidend bos. Wordt echter soms ook op honderden meters van water in hoog gras aangetroffen.

<http://www.iucnredlist.org/details/22709239/0>

<https://www.hbw.com/species/swamp-flycatcher-muscicapa-aquatica>

Wie determineert deze vogelsoort?

Oplossingen voor 15 juni 2018

Inzendingen naar Roel Janssen (r.j.janssen@online.nl)

Vogelwerkgroep Midden Overijssel

Secr.: Korenbloemstraat 5

7442 LC Nijverdal

Tel.: 06-15130675

E-mail: info@vogelwerkgroepmiddenoverijssel.nl

Bankrekening: NL62 ABNA 0591 1607 06

t.n.v. Vogelwerkgroep Midden Overijssel

te Nijverdal

Algemene ledenvergadering donderdag 29 maart 2018

Verslag

Na ontvangst met koffie opent voorzitter Gerrit Dommerholt om 19:30 uur de vergadering en heet alle aanwezigen welkom. Met kennisgeving afwezig zijn de volgende leden: Tineke Aarsen, Jan Hallink, Marijke de Jong, Jan Krooshof, Joop Schellingerhout, Henk de Leeuw, Johan Alferink, Erik Busser, Henk Roelofs, Jetty Dorrestijn, Herman Bruggink en Mark Ruiter.

Naast 4 bestuursleden zijn 16 leden en donateurs en 1 gast aanwezig.

Mededelingen:

De volgende aandachtspunten en activiteiten worden doorgenomen:

- Het bestuur heeft besloten om een nieuwe website te laten bouwen; geld hiervoor is gereserveerd voor dit jaar.
- Er zullen vanaf dit jaar weer excursies worden georganiseerd door de leden. Deze zullen worden aangekondigd via de mail; facebook en zullen ook op de website verschijnen. Streven is 4 x per jaar. Er wordt benadrukt dat het een gedeelde verantwoordelijkheid van alle leden is. In de planning zal afstemming nodig zijn met de vogelwerkgroep van IVN Hellendoorn/Nijverdal.
- De jaarlijkse voorjaars Bigday vindt plaats op zaterdag 12 mei. Deelnemers kunnen zich bij het secretariaat van de VMO opgeven (of anders bij Gerrit/ Roel).
- Nationale vogelweek is dit jaar van 12 t/m 22 mei; het is van belang om hierbij oog te hebben voor de Huiszwaluw als vogel van 2018.
- Nachtzwaluwtelling zal dit jaar geschieden op de drie laatste vrijdagavonden van juni t.w. 15, 22 en 29 juni.
- Publieksactiviteit voor het najaar. Het plan bestaat om iets te organiseren waarbij de jeugd wordt aangesproken en betrokken, inclusief de ouders/opvoeders. Nadere informatie zal nog volgen.

Notulen van de ledenvergadering 23 november 2017:

De notulen worden goedgekeurd.

Jaarverslag 2017

Winterbigday: Opmerking (Roel) over de aantallen waargenomen vogels en de deelnemers zijn onjuist.

Financieel verslag 2017 en begroting 2018

- Caprimulgus: Opmerking (Eef) over de kosten en de kwaliteit. Het probleem van te weinig kopij speelt hier een rol. Er wordt erg weinig kopij

ingezonden. Het heeft de aandacht. Redactie uitbreiden is een mogelijkheid.

Marieke meldt zich spontaan aan om mee te werken met Caprimulgus.

- Begroting 2018 wordt toegelicht en de vergadering gaat hiermee akkoord.

Verslag kascontrole commissie en decharge penningmeester

Verslag kascontrole commissie: Helaas zijn de leden van die commissie Rick en Marc niet aanwezig. Toch gaat men hiermee akkoord en de vergadering verleent, onder applaus, decharge aan de penningmeester.

Benoeming nieuwe kascontrole commissie

Van de huidige kascontrole commissie zal Marc Ruiter nog een jaar in functie blijven. Albert Oortgiessen geeft zich op en maakt het duo compleet.

Aftreden en herbenoemen van bestuursleden

Onze secretaris Trudy Schoten is na twee termijnen van 3 jaar (7 jaar in functie) aftredend en niet herkiesbaar. Het bestuur draagt Ronny Hulleger voor als nieuwe secretaris. De vergadering gaat hiermee akkoord!

Gemeenteraadsverkiezingen 2018

Toon Kerkhof en Gerrit Dommerholt hebben afgelopen winter van 32 politieke partijen in Hellendoorn, Hof van Twente, Raalte, Rijssen-Holten 30 verkiezingsprogramma's onderzocht op thema's o.a. vogels, biodiversiteit, natuur, groen, biologisch, ecologisch. Gekeken hoe deze thema's benoemd worden in de programma's: Algemeen benoemd, problematiek genoemd of ook maatregelen er aan gekoppeld? Op basis daarvan veren uitgereikt. Gouden; zilveren, bronzen en ijzeren veren. Er is een persbericht uitgegeven (kranten, facebook, twitter, website).

Binnenkort komt er een oproep + advies aan nieuwe colleges en oppositie.

Afscheid van Trudy Schoten

Een hartelijk dankwoord en afscheidspeech door de voorzitter aan Trudy Schoten, waarin hij aangeeft dat het binnen het bestuur prettig samenwerken was, de afgelopen jaren. Trudy is proactief en nauwgezet. Het geweten van het bestuur voor wat betreft afspraken en procedures, maar ook inhoudelijk actief, meedenkend op het gebied van vogelzaken. Het afscheidscadeau houdt ze nog tegoed omdat de voorzitter dat thuis had laten liggen. Een warm applaus aan het adres van Trudy volgt!

Trudy geeft als reactie aan dat ze het prettig heeft gevonden en het nu na 7 jaren ook wel weer mooi is geweest.

Pauze

Rond 21:00 uur begint de Ronald Messemaker, boswachter ecologie van het Nationaal Park-de Wieden-Weerribben zijn presentatie over zijn gebied en haar bewoners aan de hand van prachtige beelden!

Om 22:30 uur wordt de vergadering gesloten en wordt er nog een tijdje in de kantine nagepraat onder het genot van een drankje en een hapje.

Roel Janssen

Vogelwerkgroep Midden Overijssel

Bankrekening: NL62ABNA0591160706
t.n.v. Vogelwerkgroep Midden Overijssel
te Nijverdal

Secretariaat: Beatrixstraat 2
7442 SC Nijverdal

Telefoon: 06-42733996

E-mail: info@vogelwerkgroepmiddenoverijssel.nl

Website: www.vogelwerkgroepmiddenoverijssel.nl

De VMO rekent het gebied tussen Ommen, Wierden, Markelo en Raalte als haar werkgebied. Activiteiten van de vogelwerkgroep zijn o.a.:

- het uitvoeren van broedvogelinventarisaties
- het houden van excursies voor leden
- het op aanvraag organiseren van vogelexcursies in de regio
- het uitgeven van dit verenigingsblad

De werkgroep doet mee aan landelijke tellingen van het SOVON en Vogelbescherming Nederland.

Het bestuur van de VMO bestaat uit:

Gerrit Dommerholt	voorzitter	Nijverdal	(06-11539430)
Ronny Hullegie	secretaris	Nijverdal	(06-42733996)
Jan Bosscher	penningmeester	Nijverdal	(0548-619932)
Roel Janssen	bestuurslid	Hatter	(06-15428467)
André Marissen	bestuurslid	Nijverdal	(0548-617736)

Lidmaatschap 20,- euro per jaar.

De vereniging kent ook donateurs, die de vereniging financieel ondersteunen. Donateurs krijgen een abonnement op Caprimulgus en kunnen deelnemen aan de excursies.

Meer weten over de Vogelwerkgroep Midden Overijssel of lid of donateur worden, neem dan contact op met een van de bestuursleden of verzend een e-mail.

Foto pagina's 6, 9, 19, 23, 25, 27 en 28 : Roel Janssen
Foto pagina 8 : Ronny Hullegie
Foto pagina 29 : Erik Busser

Volg de vogelwerkgroep ook op Twitter en Facebook:

<https://www.facebook.com/Vogelwerkgroep-Midden-Overijssel-251725534866136/>

<https://twitter.com/VWGMidOverijssse>

